

**AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
im. Bronisława Czecha
w KRAKOWIE**

ANALIZA RYNKU TURYSTYCZNEGO BELGII

Bartłomiej Bryjak
IV rok TiRD, ORT3
Nr indeksu: 34648

KRAKÓW 2010

Spis treści:

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I - INFORMACJE OGÓLNE	4
1. Wprowadzenie	4
2. Geografia	5
3. Gospodarka	6
4. Ludność i podział administracyjny	7
5. Warunki rozwoju turystyki	9
6. Dostępność komunikacyjna	11
ROZDZIAŁ II – RYNEK RECEPCJI TURYSTYCZNEJ	12
1. Rynek Belgii jako część regionu w międzynarodowym ruchu turystycznym..	12
2. Charakterystyka przyjazdów do Belgii	13
3. Dochody z turystyki.....	16
4. Udzielone noclegi i przeciętna długość pobytu	17
5. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku w podziale na regiony	19
6. Baza noclegowa	21
7. Motywy przyjazdów	23
8. Środki lokomocji.....	23
ROZDZIAŁ III – RYNEK EMISJI TURYSTYCZNEJ	24
1. Charakterystyka turystyki wyjazdowej Belgów	24
2. Liczba wyjazdów zagranicznych Belgów i ich organizacja	25
3. Kierunki wyjazdów i długość pobytu	26
4. Wydatki belgów na turystykę	29
5. Środki lokomocji.....	30
6. Profil turystów belgijskich	30
RODZIAŁ IV – ZNACZENIE RYNKU TURYSTYCZNEGO DLA POLSKI.....	31
1. Charakterystyka przyjazdów turystów belgijskich do Polski.....	31
2. Cele przyjazdów i struktura wiekowa turystów belgijskich do Polski	32
3. Wydatki turystów belgijskich w Polsce	33
4. Dostępność komunikacyjna	35
5. Charakterystyka popytu turystycznego belgów	35
ZAKOŃCZENIE	35
BIBLIOGRAFIA	36
SPIS FOTOGRAFII.....	37
SPIS RYSUNKÓW.....	37
SPIS TABEL	37
SPIS WYKRESÓW.....	38

WSTĘP

Celem niniejszej pracy jest wszechstronna analiza rynku turystycznego Belgii, uwzględniająca nie tylko zaprezentowanie danych statystycznych ale i próba ich analizy. Zostanie podjęta próba wychwycenia pewnych trendów i zależności jakie występują w rynku turystycznym Belgii. Chęć zaprezentowania, że Belgia, mimo swych niewielkich rozmiarów, jest niezwykle ciekawą destynacją turystyczną oraz osobiste zainteresowanie Belgią, zmotywowało mnie do napisania niniejszego opracowania.

Rozdział pierwszy zawiera ogólną charakterystykę Belgii z uwzględnieniem wiadomości geograficznych, społeczno-demograficznych oraz wszelkich innych mających wpływ na atrakcyjność turystyczną tego kraju. Rozdział II opisuje turystów przyjeżdżających do krainy flamandów i walonów oraz ich znaczenie dla gospodarki belgijskiej. Kolejna część pracy skupia się na wyjazdach turystycznych belgów, analizuje ich liczbę, naturę oraz cechy charakterystyczne belgijskiej emisji turystycznej. Ostatni rozdział poświęcony jest opisaniu związków pomiędzy rynkami turystycznymi Belgii i Polski.

W pierwszym rozdziale została wykorzystana zebrana literatura dotycząca Belgii oraz internetowe strony turystyczne. Analizując rynek recepcji turystycznej korzystałem, przede wszystkim, z raportu opracowanego przez Belgijski Instytut Turystyki na podstawie danych z Belgijskiego Urzędu Statystycznego. Analizując wyjazdy turystyczne belgów opierałem się na danych z Eurostatu. Natomiast opisując znaczenie rynku turystycznego Belgii dla Polski wykorzystałem dane z Polskiej Organizacji Turystycznej oraz danych Instytutu Turystyki. Całość uzupełniałem informacjami z różnych źródeł internetowych.

Mimo sporego trudu w znalezieniu i opracowaniu wszystkich danych przeze mnie wykorzystanych, żywię głęboką nadzieję że, rozbudzą one zainteresowanie krajem, mającym tak wiele do zaoferowania pod względem turystycznym.

ROZDZIAŁ I - INFORMACJE OGÓLNE

1. Wprowadzenie

Belgia to niewielki kraj europejski o zaledwie 169-letniej historii państwowości. Jest krajem trzech narodów – Flamandów, mających korzenie w protestanckiej Holandii, Walonów, wywodzących się z katolickiej Francji oraz niewielkiej mniejszości niemieckiej. Belgia od początku swego istnienia targana była wewnętrznymi konfliktami, od 1814 roku, kiedy to została włączona do Królestwa Niderlandów, działały na jej obszarze dwa stronnictwa – katolickie i liberalne. Jednakże, król Wilhelm I faworyzował protestanckie prowincje północne, co wywołało niezadowolenie katolików z południa. Wzajemna niechęć, połączona z dążeniami niepodległościowymi, doprowadziła do wybuchu rewolucji belgijskiej i oderwania się Flandrii i Walonii oraz utworzeniu współczesnej Belgii w 1831 roku.¹ Oba regiony mają szeroką autonomię, mimo tą wciąż są bardzo sobie niechętne, liczba małżeństw mieszanych nie przekracza 1%. Nawet król, Albert II, nie używa słowa „naród”, aby nie wywoływać dodatkowych napięć między zwaśnionymi narodami, tworzącymi jeden kraj.²

Tabela 1. Belgia – podstawowe informacje

Powierzchnia	30 528 km ²
Ludność	10 423 493
Gęstość zaludnienia	344 os/km ²
Ustrój	Monarchia konstytucyjna
Stolica	Bruksela
Oznaczenie na tablicach rejestracyjnych	B
Waluta	EURO
Domena internetowa	.be
Dominująca religia	Katolicyzm
Skład etniczny	Flamandowie – 58% Walonowie 31% Inni – 11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/be.html (data odczytu: 24.05.2010) i *Leksykon PWN*, PWN, Warszawa 2004

¹ <http://www.encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=4573755> (data odczytu: 24.06.2010)

² http://www.wiadomosci24.pl/artukul/czy_belgia_jest_sklocona_wewnetrnie_14888.html (data odczytu: 24.06.2010)

2. Geografia

Belgia leży w Europie Zachodniej, graniczy z Holandią od północy (450 km), Niemcami (167 km) i Luksemburgiem (148 km) od wschodu oraz Francją (620 km) od zachodu. Belgia posiada też dostęp do Morza Północnego od strony północnej (66 km wybrzeża). W skład Belgii wchodzi też enklawa – Baarle Hertog o powierzchni 7 km², znajdująca się na obszarze Holandii. Całkowita długość granic lądowych wynosi 1379 km.³

Rysunek 1. Mapa Belgii

Źródło: http://m.onet.pl/_m/99b7b1485e9bd3e0db2aa4b87061d4ba,14,1.gif (data odczytu: 24.05.2010)

Belgia składa się z czterech obszarów geograficznych. Pierwszy z nich to Belgia Niska, czyli częściowo bagnista równina Flandrii oraz pagórkowata i piaszczysta kraina Kempen (wysokość do 95 m) w północnej części kraju. Belgia Średnia z wysoczyzną Brabancji (wys. 100-200 m) znajdującej się w środkowej części kraju, natomiast wzgórza Hainaut można zobaczyć na zachodzie. Na południu góry Ardeny z najwyższym szczytem Botrange (692 m n.p.m.) tworzą Belgię Wysoką.

³ R. Mydel, J. Groch, *Przeglądowy Atlas Świata – Europa cz.2*, Fogra, Kraków 2000, s.32

Prawie całe terytorium Belgii należy do dorzecza dwóch rzek: Skaldy i Mozy. Ich źródła znajdują się na terenie Francji, a ujścia na terenie Holandii. Skalda w granicach Belgii ma długość 200 km, natomiast Moza 183 km. Belgijskie rzeki, dzięki wielu kanałom, są wykorzystywane do żeglugi. We Flandrii znajdują się też gęsta sieć kanałów odwadniających poldery.⁴ Ciekawostką jest, że Belgia nie posiada naturalnych jezior, chociaż w Ardenach znajdują się sztuczne zbiorniki wodne do celów rekreacyjnych.

Klimat Belgii, mimo niezbyt dużej powierzchni, jest zróżnicowany. Na nizinie panuje łagodny klimat morski, o małym nasłonecznieniu i rocznej liczbie opadów do 700 mm. W Ardenach klimat jest ostrzejszy, ilość godzin słonecznych większa a opady bardziej intensywne.⁵

3. Gospodarka

Belgia, mimo spadku w ubiegłym roku produktu krajowego brutto o 1,5%, z PKB per capita wynoszącym 30 100\$ jest jednym z najlepiej rozwiniętych krajów na świecie. Dług finansów publicznych wynosi 99% i jest relatywnie wysoki, mimo prowadzenia zrównoważonego budżetu w latach 2002-2008. Rolnictwo odpowiada za 1% PKB, przemysł za 24,3% PKB, a usługi za 74,7% PKB. Ze względu na ubogie zasoby naturalne gospodarka belgijska zmuszona jest importować duże ilości surowców i eksportować szeroki zakres produktów, przez co jest bardzo zależna od wahań cen na rynkach światowych. Całkowita wartość eksportu wyniosła 250 miliardów dolarów, a importu 253,4 miliardy dolarów, a więc deficyt handlowy wyniósł 3,4 miliardów dolarów. Całkowita wartość PKB Belgii wynosi 321 miliardy dolarów, co pokazuje nam jak wielką rolę odgrywa wymiana handlowa z innymi krajami w gospodarce Belgii. Główni odbiorcy eksportu Belgii to: Niemcy 19,5%, Francja 16,7%, Holandia 11,9%, Wielka Brytania 7,6%, USA 5,7%. Import pochodzi z: Niemiec 17,7%, Holandii 17,6%, Francji 11,2%, Wielkiej Brytanii 6,2% i USA 5,4%.⁶

Przemysł Belgii cechuje duża różnorodność, a większa jego część jest wytwarzana na gęściej zaludnionej, flamandzkiej północy. Port w Antwerpii, pod względem ilości przeładowywanych towarów, zajmuje czwarte miejsce na świecie. Antwerpia to

⁴ polder - urodzajne tereny nadmorskie lub położone poniżej poziomu morza, sztucznie osuszone i otoczone groblami w celu ochrony przed zalaniem przez rzekę, jezioro itp., źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Polder> (data odczytu: 24.05.2010)

⁵ Z. Kruczek, *Europa, geografia turystyczna*, Proksenia, Kraków 2008, str. 118

⁶ Wszystkie dane pochodzą z 2009 roku, źródło: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2874.htm> (data odczytu: 24.05.2010)

największy ośrodek przemysłowy z rozwiniętymi branżami samochodową, elektroniczną, hutniczą, spożywczą. Ponadto jest światowym centrum obróbki diamentów.⁷ Głównym i właściwie jedynym surowcem mineralnym wydobywanym w Belgii (w Limburgi) jest węgiel kamienny.

Główne gałęzie przemysłu to: produkcja samochodów (Genk, Antwerpia), hutnictwo (Belgia posiada największą ilość produkowanej stali, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, na świecie), przemysł włókienniczy, spożywczy, piwowarski, rafineryjny, a także bankowy.⁸

4. Ludność i podział administracyjny

Ludność zamieszkująca Belgię to Flamandowie 58%, Walonowie 31%, ludność należąca do wspólnoty niemieckiej 2%, natomiast imigranci z Niemiec, Włoch, Holandii, Francji, a także z Maroka i Francji stanowi ok. 9% populacji. 97% belgów mieszka w miastach. Przyrost naturalny wyniósł w 2009 roku 0,094%. Największe ośrodki miejskie to: Bruksela (1 031 215 mieszkańców), Antwerpia (466 203 mieszk.), Ghent (235 143 mieszk.)⁹ Średnia oczekiwana długość życia dla nowonarodzonych dzieci wynosi 76 lat dla mężczyzn i 82,5 lat dla kobiet.¹⁰

W Belgii występują trzy regiony autonomiczne, cztery obszary językowe oraz trzy wspólnoty.

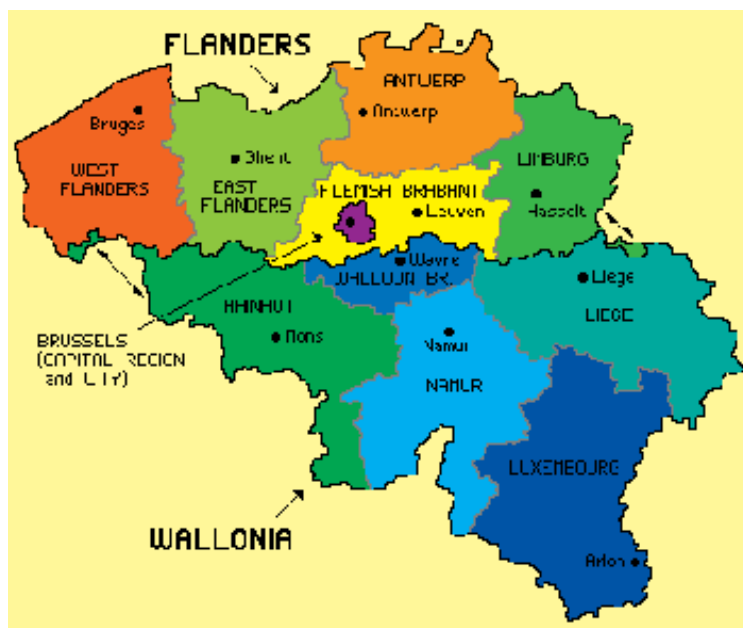
Trzy autonomiczne regiony Belgii to Flandria, Walonia oraz region stołeczny - Bruksela. Flandria składa się z pięciu prowincji – Antwerpię, Brabancję Flamandzką, Flandrię Wschodnią, Flandrię Zachodnią oraz Limburgię. Walonia dzieli się na kolejnych pięć prowincji: Hainaut, Brabancja Walońska, Liège, Luxemburg oraz Namur.

⁷ R.Mydel, J.Groch, op. cit., s.35

⁸ <http://www.nationsonline.org>

⁹ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2874.htm>

¹⁰ http://www.indexmundi.com/belgium/life_expectancy_at_birth.html

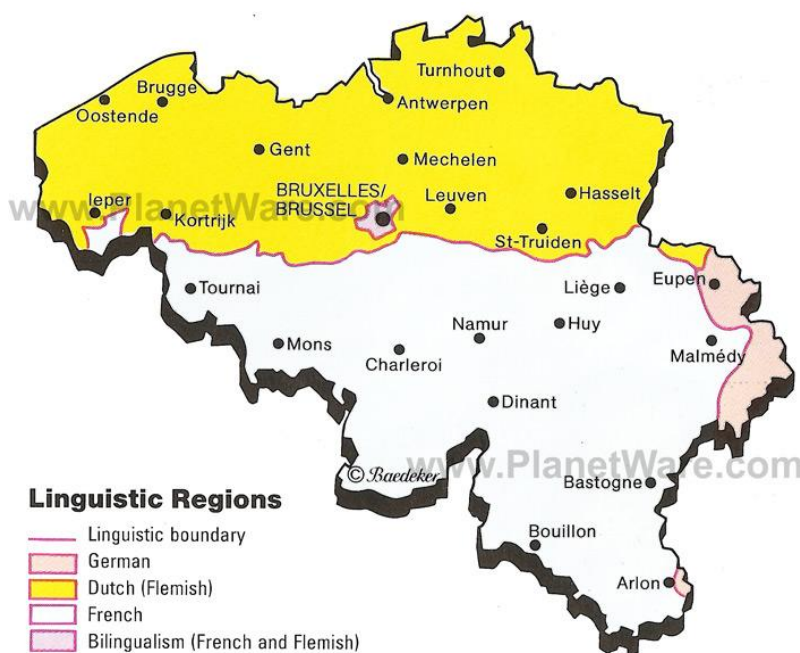

Rysunek 2. Podział administracyjny Belgii

Źródło: http://www.fact-archive.com/encyclopedia/upload/thumb/4/45/350px-Belgium_RegProv.png

Belgia posiada więc 10 prowincji w dwóch regionach autonomicznych oraz region stołeczny – Brukselę, które to są podzielone na 589 gmin.

Istnieją również cztery regiony językowe, czyli regiony: francuskojęzyczny, niderlandzki, dwujęzyczny region Brukseli – języki flamandzki i francuski oraz region niemieckojęzyczny.

Rysunek 3. Podział językowy w Belgii

Źródło: <http://www.planetware.com/i/map/B/brussels-linguistic-regions-map.jpg>

Wspólnoty są to instytucje, do których obowiązków należy dbanie o rozwój języka i kultury. Jednak zgodnie z literą prawa, nie odnoszą się one do żadnej konkretnej grupy ludności czy terytorium, ale mają precyzyjnie wyznaczone obszary, na których mogą legalnie działać. I tak: wspólnota flamandzka obejmuje teren Flandrii i Brukselę, wspólnota francuska - większość Walonii oraz również Brukselę, natomiast wspólnota niemieckojęzyczna - niewielką prowincję Liège (Walonia), niedaleko granicy z Niemcami.¹¹

5. Warunki rozwoju turystyki

Belgia, będąca siedzibą wielu instytucji Unii Europejskiej, a także mieszcząca kwatery główną Sojuszu Północnoatlantyckiego, jest bardzo często odwiedzana w celach biznesowych ale nie tylko. Kosmopolityczna Bruksela przyciąga rzesze turystów z całego świata, pragnących zobaczyć serce zjednoczonej Europy, płaskie i piaszczyste plaże wybrzeża oferują znakomite warunki do turystyki wypoczynkowej, natomiast pasmo starych gór hercyńskich – Ardenów oferuje szereg możliwości aktywnego spędzenia wolnego czasu. Mimo niewielkiej powierzchni Belgia jest w stanie zaoferować bardzo wiele pod względem możliwości uprawiania turystyki. Tournai jest najstarszym miastem Belgii, dawnym centrum rzymskim, którego początki sięgają VI wieku. Znajduje się tu słynna katedra z pięcioma wieżami będąca jednym z najważniejszych obiektów sakralnych w tej części Europy. Kolejnym ważną miejscowością turystyczną jest Tongeren z muzeum archeologicznym posiadającym eksponaty jeszcze z czasów galorzymskich.¹² Pod względem historyczno-kulturowym można wyróżnić trzy regiony turystyczne: Brabancję, Flandrię i Ardeny.¹³

Flandria(region flamandzki) jest najważniejszym regionem koncentracji ruchu turystycznego w Belgii. Obejmuje całe wybrzeże i cztery miasta-muzea. Najbardziej znane kąpielisko nadmorskie, posiadające gorące źródła mineralne, to Ostenda. Inne popularne kurorty nadmorskie to Knokke, Blankenberghe, De Panne, La Zoute i Coxide.

Dużym zainteresowaniem cieszą się miasta-muzea, a więc:

Antwerpia z czwartym portem na świecie pod względem ilości przeładowywanych towarów, a także światowe centrum obróbki diamentów. Jest to też główny ośrodek

¹¹ <http://www.belgia.org/Administracja.php>

¹² J. Warszyńska, *Geografia turystyczna świata cz. I*, PWN, Warszawa 2000, s.214

¹³ Z. Kruczek, op. cit., s.120

kulturowy Belgii, posiada liczne galerie sztuki, cenne zbiory muzealne m.in. Rubensa. Ponadto Antwerpia z dwoma uniwersytetami jest dużym ośrodkiem akademickim.

Gandawa(Gent) – ośrodek kultury flamandzkiej, największy ośrodek hodowli kwiatów i przemysłu bawełnianego w Belgii, dawniej wielki ośrodek handlowy.

Brugia z zachowanym 400-letnim, historycznym centrum miasta wpisanym na listę UNESCO, posiada liczne kanały, przez co bywa zwana „flamandzką Wenecją”.

Mechelen jest miastem o bogatej historii, będącym centrum sztuki dzwonnicej.¹⁴

Fotografia 1. Katedra św. Rumbolda w Mechelen (znajduje się na liście UNESCO)

Źródło: <http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:St-Romboutskathedraal3.jpg&filetimestamp=20060506085230>

Brabancja(region stołeczny Brukseli) z największym centrum ruchu turystycznego – Brukselą, jest bardzo ważnym regionem turystycznym. Funkcję stolicy Belgii, Bruksela pełni od uzyskania niepodległości w 1830 roku. Sercem miasta jest Wielki Plac (Grand Place), z wieloma bogato zdobionymi kamienicami, ratuszem pochodzącym z XV wieku., wpisany na listę UNESCO.¹⁵ W Brabancji znajduje się Waterloo – miejsce słynnej bitwy pomiędzy wojskami napoleońskimi a Prusami, a także Leuven z licznymi zabytkowymi, głównie późnogotyckimi kościołami.

¹⁴ B.Kruk, E.Modrzejewska, *Najpiękniejsze miejsca Europy*, Świat książki, Warszawa 2003, s. 130

¹⁵ J.Warszyńska, s.214

Fotografia 2. Ratusz na Grand Place w Brukseli

Źródło: http://en.wikipedia.org/wiki/File:2007_07_Belgium_Brussels_03.JPG

Walonia, składająca się głównie z gór-Ardenów, z łagodnym klimatem i niewielkim poziomem urbanizacji w porównaniu do innych części Belgii, stanowi idealne miejsce na wypoczynek i rekreację. Liczne zamki, spokojne, urokliwe miasteczka i wioski, jaskinie, sztuczne jeziora sprawiają, że Ardeny są często miejscem lokalizacji tzw. „drugich domów”. Międzynarodowo znanym uzdrowiskiem jest miejscowość Spa, z tradycjami uzdrowiskowymi sięgającymi XVIII w. Stolica Walonii – Liege posiada wiele zabytków sakralnych oraz muzeów. Natomiast w Beauraing znajdują się sanktuarium maryjne przyciągające rocznie ok. 200 000 pielgrzymów.¹⁶ Do Ardenów zimą przybywa mnóstwo fanów narciarstwa alpejskiego i biegowego, latem zaś znajdziemy tu wielu spadochroniarzy, paralotniarzy, kajakarzy, spływających górskimi potokami, a także amatorów jeździectwa i uprawiających zjazdy rowerowe – downhill.¹⁷

6. Dostępność komunikacyjna

Belgia może się poszczycić znakomitą infrastrukturą transportową. Sieć kolejowa, jedna z najgęstszych na świecie, ma długość 3437 km, łączna długość dróg wynosi ponad

¹⁶ Z.Kruczek, s.120

¹⁷ *Bruksela, Brugia, Gandawa i Antwerpia*, Wiedza i Życie, Warszawa 2006, str. 10

145 850, w tym 1682 km autostrad (na całej długości bezpłatnych i oświetlonych), natomiast długość wodnych szlaków śródlądowych wynosi 2043 km.¹⁸ Belgia, ze względu na swoje położenie, jest krajem tranzytowym. Belgia posiada pięć międzynarodowych portów lotniczych: Bruksela – Zaventem, Ostend, Charleoi, Luik – Bierset i Deurn.

ROZDZIAŁ II – RYNEK RECEPCJI TURYSTYCZNEJ

1. Rynek Belgii jako część regionu w międzynarodowym ruchu turystycznym

Wg podziału UNWTO, Belgia jest częścią regionu europejskiego, subregionu Europa Zachodnia, do którego należą również Niemcy, Holandia, Austria, Luksemburg, Francja, Lichtenstein oraz Szwajcaria.¹⁹ Kraje te łączy poza wspólnym położeniem geograficznym, podobne uwarunkowania rozwoju turystyki, jak i powiązania społeczne, kulturowe i historyczne. Cechuje je przede wszystkim zamożność, dobrze rozwinięta infrastruktura, a także bogactwo kulturowe. Przekłada się to na wysoką aktywność turystyczną, zarówno emisyjną, jak i recepcyjną.

Mimo iż liczba turystów zwiększyła się w całej Europie o 1,5 mln, sięgając 489,4 mln turystów rocznie, to generalny udział Europy w rynku światowym zmniejszył się o 0,5% do 53,1%. Przychody z turystyki zwiększyły się o 39 mld dolarów, do 474 mld, jednak po uwzględnieniu inflacji, realnie przychód spadł o 1%.

Subregion Europy Zachodniej odwiedziło w roku 2008 153,3 mln turystów, a więc o 1,6 mln mniej, aniżeli w roku 2007. Natomiast przychody z turystyki zwiększyły się o 12,6 mld dolarów, do 162,1 mld. Jednakże w cenach realnych, po uwzględnieniu inflacji, spadek wyniósł 2,5%.²⁰

Jak widzimy kryzys gospodarczy w 2008 roku odcisnął bardzo silne piętno na turystyce w Europie. W Europie Zachodniej nastąpił spadek nie tylko spadek dochodów, i to aż o 2,5% z turystyki, ale i spadek liczby turystów. Przemysł turystyczny w Europie został dotknięty najbardziej na całym świecie. Należy zadać sobie pytanie: Czy był to jedynie jednorazowy spadek, czy początek zmiany trendu?

W ostatnich 15 latach mieliśmy do czynienia z bezprecedensowym wzrostem turystyki na całym świecie. Przez ten czas liczba turystów niemalże się podwoiła. Prognozy

¹⁸ <http://encyklopedia.pwn.pl> (data odczytu: 27.05.2010)

¹⁹ Z.Kruczek, str. 45

²⁰ UNWTO, Tourism Highlights 2009 Edition

UNWTO wskazują, że Europa nadal będzie najczęściej odwiedzana, jednakże jej udział w 2020 roku będzie wynosił 46% w porównaniu do 60% w 1995 roku. Musimy pamiętać, że spadek udziałów w światowym rynku jest spowodowany nie brakiem rozwoju turystyki w Europie, a jej wolniejszym rozwojem niż w innych regionach świata. Chiny, Indie i inne kraje regionu azjatyckiego oraz Środkowego Wschodu przeżywają prawdziwy rozkwit gospodarczy, a ponieważ zaczynają ze znacznie niższego pułapu, jest im znacznie łatwiej o wzrost turystyki niż w nasyconym rynku europejskim. Wzrost zamożności ich obywateli pozwala im w coraz większym stopniu poczuć zalety płynące z turystyki. Natomiast przeciętny Europejczyk ma potrzeby turystyczne zaspokojone w znacznie większym stopniu aniżeli Azjata, w jego przypadku barierą nie był brak środków, a głównie brak czasu. Ponadto kraje azjatyckie stają się coraz bardziej bezpieczne i otwarte dla turystów z innych części świata, co powoduje, że coraz więcej Europejczyków odwiedza te kraje, czego wcześniej nie czyniło z obawy o swoje bezpieczeństwo oraz trudności formalno-prawne.

Wykres 1. Przyjazdy turystów zagranicznych do poszczególnych regionów wg UNWTO

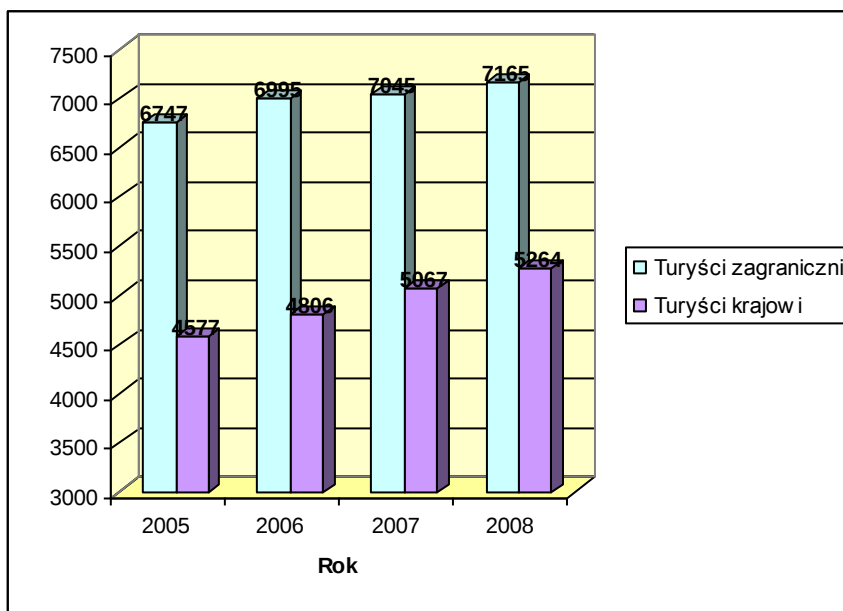
Źródło: UNWTO, Tourism Highlights 2009 Edition

2. Charakterystyka przyjazdów do Belgii

Belgię w ubiegłym roku odwiedziło 7 164 765 turystów zagranicznych, wzrost o 1,7% r/r²¹ którzy skorzystali z noclegu w obiektach przeznaczonych dla turystów (hotele, kempingi, schroniska itp.), nie wliczając turystów śpiących u krewnych lub znajomych.

²¹ Rok do roku

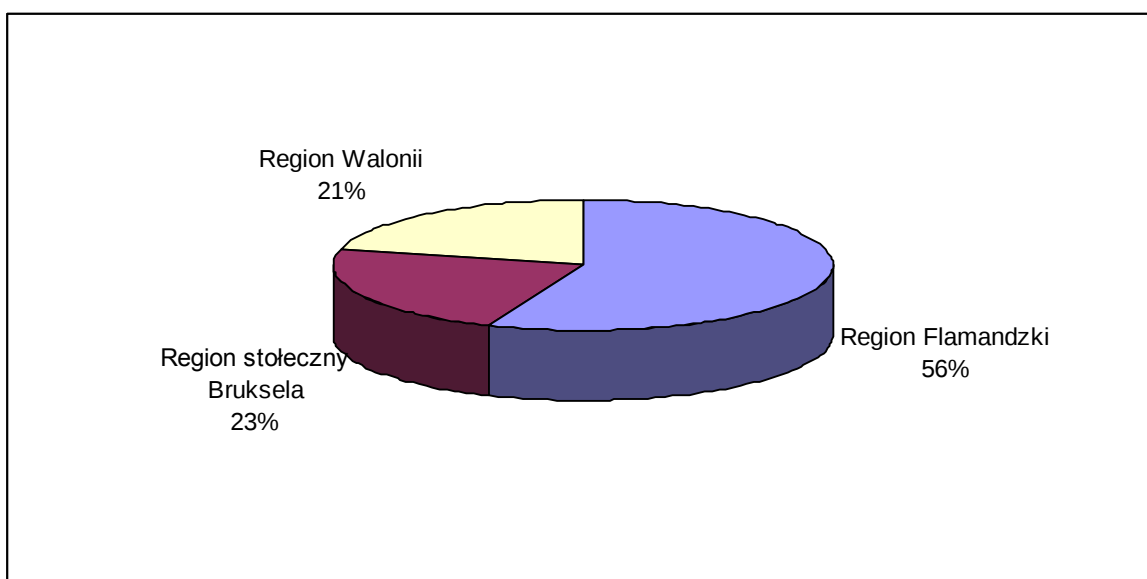
Stanowiło to 1,5% udział w całym rynku europejskim. Natomiast turystów belgijskich było 5 264 769, wzrost o 3,9% r/r, co pokazuje, że ich liczba przez ostatnie lata rośnie bardziej dynamicznie, aniżeli turystów zagranicznych. Łączna liczba turystów wyniosła 12 429 534.

Wykres 2. Liczba turystów krajowych i zagranicznych w Belgii (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.toerismevlaanderen.be

Jak widzimy, mimo spadku turystów w Europie Zachodniej, Belgia każdego roku notuje niewielki wzrost. Udział turystyki jest jednak większy niż pokazują dane, gdyż nie uwzględniają turystów nie korzystających z noclegów. Z powodu centralnego ułożenia w Europie wielu odwiedzających jednodniowych przejeżdża tranzytem przez Belgię, często zatrzymując się w niej na kilka godzin.

Wykres 3. Liczba turystów w podziale na regiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

Region Flamandzki jest głównym miejscem odwiedzanym przez turystów gdyż mieści liczne kurorty nadmorskie, natomiast Walonia mimo powierzchni znacznej większej niż Bruksela, posiada podobną liczbę turystów. Spowodowane to jest obecnością gór - Ardenów, niezbyt intensywnie zagospodarowanych. Bruksela jest rocznie odwiedzana przez prawie 3 mln turystów, głównie zagranicznych, odbywających podróże do licznych siedzib administracji Unii Europejskiej oraz NATO.

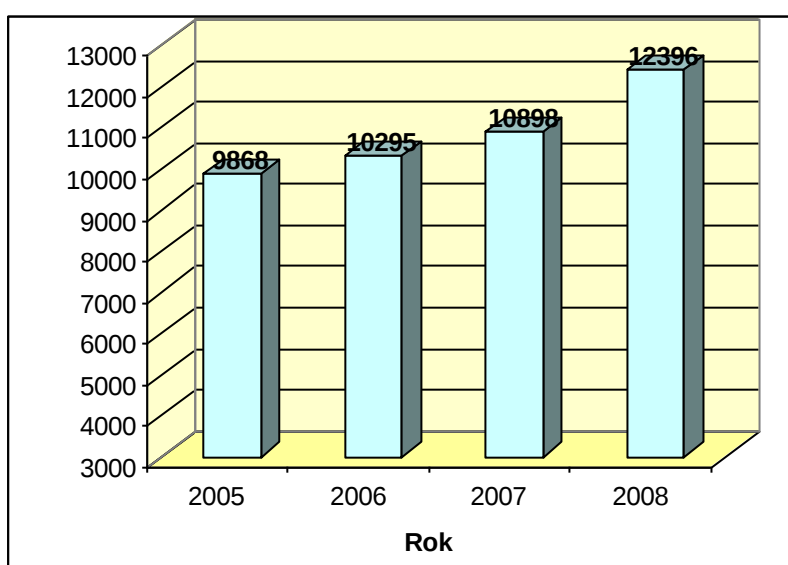
Tabela 2. Turyści w Belgii według kraju pochodzenia w latach 2004-2008 (w tys.)

	2004	2005	2006	2007	2008	Zmiana 2007/2008	Przeciętna zmiana roczna 2004-2008
Belgowie	4448	4577	4806	5067	5264	+3,9%	+4,3%
Holendrzy	1701	1715	1788	1808	1838	+1,7%	+2,0%
Francuzi	985	1013	1075	1032	1079	+4,5%	+2,3%
Brytyjczycy	1130	1078	1071	1054	1036	-1,7%	-2,2%
Niemcy	753	749	749	771	775	+0,5%	+0,7%
Hiszpanie	230	244	252	277	298	+7,3%	+6,7%
Amerykanie	288	292	292	298	275	-7,7%	-1,2%
Włosi	221	216	227	230	236	+2,7%	+1,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

Najczęstszymi turystami odwiedzającymi Belgię byli ich sąsiedzi. W regionie Flamandzkim używa się dialektu holenderskiego, kultura ma silne związki z Holandią, co z pewnością jest dużym ułatwieniem dla turystów holenderskich i tłumaczy dużą liczbę Holendrów – turystów w Belgii. Pewnym utrudnieniem dla turystów z dalekich krajów jest bariera majątkowa – Belgia to bardzo drogi kraj jak na standardy światowe. Bardzo dynamicznie rośnie liczba turystów hiszpańskich, natomiast gust Brytyjczyków zmienia się na niekorzyść Belgii w ostatnich latach.

3. Dochody z turystyki

Wykres 4. Całkowity przychód z turystyki(w mln dolarów amerykańskich) Belgii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.toerismevlaanderen.be

Całkowity przychód z turystyki w Belgii wyniósł 12 miliardów 396 milionów dolarów w roku 2008. Jest to 2,6% udział w rynku europejskim i stanowi znaczny wzrost w porównaniu z rokiem 2007, gdzie wynosi niecałe 11 mld dolarów. Daje to Belgii 21 miejsce na świecie, natomiast pod względem ilości turystów Belgia zajmuje 33 miejsce, co pokazuje, że przeciętny turysta pozostawia znacznie więcej pieniędzy niż w większości innych krajów świata. Ponadto w ostatnim roku nastąpił znaczący wzrost w poziomie przychodów z turystyki, choć tendencja wzrostowa utrzymuje się od lat. Turystyka wydaje się być bardzo rozwojową gałęzią gospodarki belgijskiej i ma przed sobą bardzo dobre perspektywy. Jednym z czynników może być wprowadzenie traktatu lizbońskiego, który zwiększył znacznie ilość pracowników administracji europejskiej, nieuchronnie powodując zwiększony napływ turystów.

4. Udzielone noclegi i przeciętna długość pobytu

Tabela 3. Udzielone noclegi – podział według regionów w latach 2004-2008

		Ogółem Belgia	Region flamandzki	Region waloński	Region stołeczny Brukseli
2004	Belgowie	12 949 882	8 579 475	3 850 598	519 809
	Cudzoziemcy	15 544 514	8 436 627	2 910 029	4 197 858
	Razem	28 494 396	17 016 102	6 760 627	4 717 667
2005	Belgowie	12 850 367	8 575 542	3 743 187	531 638
	Cudzoziemcy	15 530 326	8 461 019	2 950 932	4 118 375
	Razem	28 380 693	17 036 561	6 694 119	4 650 013
2006	Belgowie	13 332 034	8 930 106	3 771 563	630 365
	Cudzoziemcy	16 039 977	8 775 259	3 058 607	4 206 111
	Razem	29 372 011	17 705 365	6 830 170	4 836 476
2007	Belgowie	13 578 045	9 150 875	3 704 541	722 629
	Cudzoziemcy	16 271 311	8 814 663	3 080 013	4 376 635
	Razem	29 849 356	17 965 538	6 784 554	5 099 264
2008	Belgowie	13 611 137	9 259 154	3 587 787	764 196
	Cudzoziemcy	16 360 702	8 763 305	3 090 579	4 506 818
	Razem	29 971 839	18 022 459	6 678 366	5 271 014
Zmiana 2007/2008		+ 0,4%	+ 0,3%	-1,6%	+3,4%
Przeciętna zmiana roczna 2004-2008		+1,3%	+1,4%	-0,3%	+2,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

W 2008 roku ponad 12 mln turystów, w tym 7 mln obcokrajowców, odbyło blisko 30 mln noclegów. Przeciętny turysta belgijski spędził 3,7 nocy w obiektach udzielających noclegi turystom, natomiast przeciętny turysta zagraniczny nocował w Belgii przez 2,3 noce.²² Na region flamandzki przypadało prawie 60% udzielonych noclegów. Region Brukseli, mimo iż odpowiada za ok. 20% belgijskiego rynku noclegowego dla turystów, rośnie najbardziej dynamicznie, w ostatnim roku wzrósł aż o 3,4%, kiedy przeciętna dla całej Belgii wyniosła 0,4%. Również długookresowy trend jest znacznie silniejszy w Brukseli, w latach 2004 – 2008 rósł przeciętnie o 2,8%, kiedy region flamandzki wzrastał w tempie 1,4%, a region waloński spadał o 0,3%. Dane te pokazują, że Bruksela jest kołem zamachowym belgijskiego rynku turystycznego, natomiast region waloński, znajduje się w trendzie spadkowym i odnotowuje spadek udzielanych noclegów.

²² Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

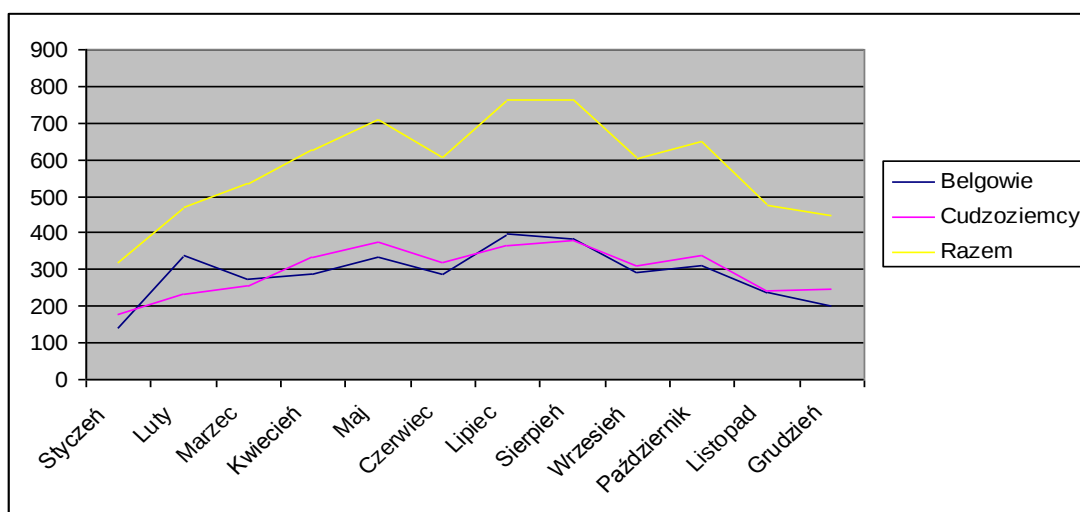
Tabela 4. Udzielone noclegi – podział według obiektu zakwaterowania w latach 2004 - 2008

		Hotele	Pola namiotowe	Parkingi dla przyczep kempingowych	Obiekty zakwaterowania grupowego
2004	Belgowie	4 089 563	1 408 126	2 355 345	5 096 848
	Cudzoziemcy	10 315 280	1 840 134	2 605 157	783 943
	Razem	14 404 843	3 248 260	4 960 502	5 880 791
2005	Belgowie	4 313 433	1 301 121	2 256 411	4 979 402
	Cudzoziemcy	10 296 907	1 727 286	2 722 194	783 939
	Razem	14 610 340	3 028 407	4 978 605	5 763 341
2006	Belgowie	4 737 481	1 309 042	2 323 231	4 962 280
	Cudzoziemcy	10 634 166	1 832 029	2 799 421	774 361
	Razem	15 371 647	3 141 071	5 122 652	5 736 641
2007	Belgowie	5 220 262	1 168 897	2 134 851	5 054 035
	Cudzoziemcy	10 976 346	1 755 867	2 749 471	789 627
	Razem	16 196 608	2 924 764	4 884 322	5 843 662
2008	Belgowie	5 421 502	1 113 306	1 980 676	5 095 653
	Cudzoziemcy	11 119 811	1 682 636	2 707 257	850 998
	Razem	16 541 313	2 795 942	4 687 933	5 946 651
Zmiana 2007/2008		+ 2,1%	- 4,4%	-4,0%	+1,8%
Przeciętna zmiana roczna 2004-2008		+3,5%	-3,7%	-1,4%	+0,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.toerismevlaanderen.be

Hotele odnotowując 16,5 mln noclegów w ubiegłym roku, znajdują się w dobrym położeniu, gdyż ich rynek przez ostatnie cztery lata rósł w przeciętnym tempie 3,5%, natomiast obiekty takie jak pola namiotowe i parkingi dla przyczep kempingowych znajdują się w trendzie spadkowym, w ostatnim roku spadając odpowiednio o 4,4% i 4,0%. Związane jest to ze zmianą preferencji turystów, coraz częściej odwiedzających Brukselę, w której nie ma pól namiotowych, ani parkingów dla przyczep kempingowych. Rynek turystyczny Brukseli jest głównym motorem turystyki belgijskiej, a więc naturalne jest, że coraz więcej turystów spędza noce w stołecznych hotelach, aniżeli na polach namiotowych w południowej części Belgii. Wydaje się, że ten trend będzie się umacniał.

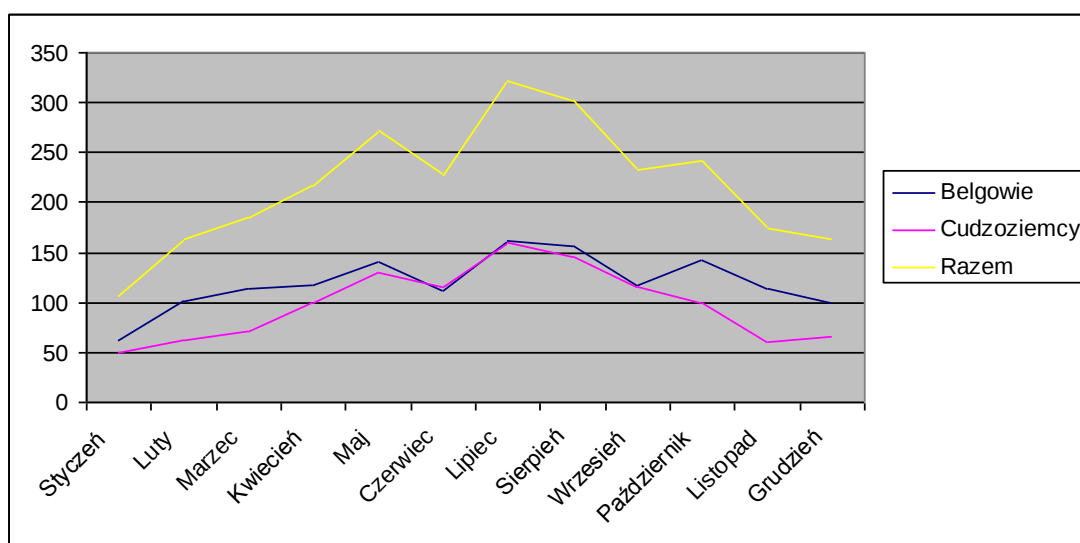
5. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku w podziale na regiony

Wykres 5. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku do regionu flamandzkiego w 2008 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.toerismevlaanderen.be

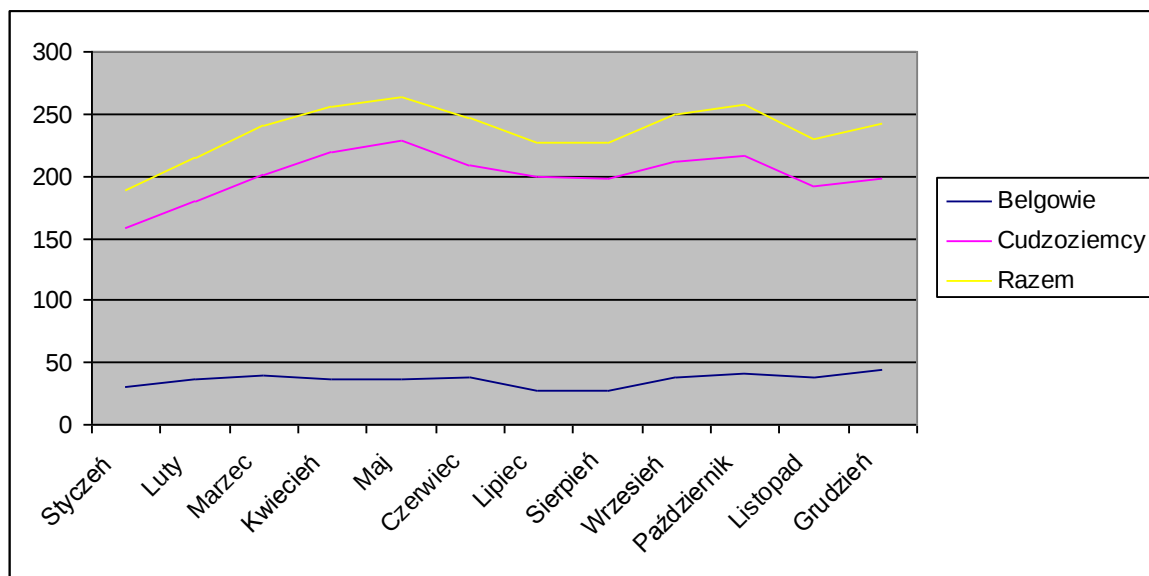
W regionie flamandzkim widzimy silną zależność pomiędzy ilością turystów, a porą roku. W lipcu i sierpniu przyjeżdża każdego miesiąca prawie 800 tys. turystów, natomiast w miesiącach zimowych, liczba ta spada do 350-400 tys. Rozkład nie różni się znacząco pomiędzy turystami zagranicznymi, a Belgią, jedynie w lutym różnica jest wyraźna. Jest ona prawdopodobnie z feriami zimowymi w Belgii, co skłania belgów do wyjazdu, natomiast zima nie jest atrakcyjnym miesiącem dla turystów zagranicznych.

Wykres 6. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku do regionu walońskiego w 2008 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.toerismevlaanderen.be

W Walonii widzimy podobny rozkład miesięczny liczby turystów. W miesiącach wakacyjnych ich liczba wynosi nawet do trzech razy więcej aniżeli w miesiącach zimowych i sięga 300 tys miesięcznie. Jest to spowodowane motywami turystów odwiedzających zarówno Flandrię, jak i Walonię – wypoczynkowo-rekreacyjnymi, a więc naturalne jest, że w ciepłych miesiącach więcej turystów przyjeżdża na wypoczynek.

Wykres 7. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku do regionu stołecznego Brukseli w 2008 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.toerismevlaanderen.be

Rozkład przyjazdów turystów do Brukseli znacznie się różni od pozostałych regionów Belgii. W Brukseli możemy spotkać, o każdej porze roku, kilka razy więcej turystów zagranicznych niż krajowych. Spowodowane jest to turystyką biznesową i związaną z wykonywanymi obowiązkami służbowymi w wielu instytucjach ulokowanych w stolicy Unii Europejskiej. Ponadto wahania pomiędzy porami roku są nieznaczne, występują jedynie dwa terminy o zwiększonej liczbie turystów zagranicznych. Jest to kwiecień-maj oraz wrzesień-październik, a więc terminy kiedy naturalnie organizuje się więcej konferencji i kongresów. Ilość turystów belgijskich podlega minimalnym wahaniom.

6. Baza noclegowa

Belgia posiada znaczny potencjał recepcyjny, którego pojemność wynosi 368 000 miejsc noclegowych.²³ W Belgii jest wiele pól namiotowych, mogących pomieścić aż 103 846 turystów. Specyfiką Belgii jest również znaczna ilość, 60, parkingów dla przyczep kempingowych oraz aut-kempingów, będących bardzo popularnych w Belgii i Holandii. Mogą one pomieścić aż, ponad 44 000 turystów, co daje przeciętnie 739 osób mogących nocować na jednym parkingu. Pojemność bazy hotelowej wynosi ponad 120 000 miejsc noclegowych oraz dodatkowe 94 855 w obiektach zakwaterowania grupowego, co przy liczbie mieszkańców Belgii wynoszącej 10 mln jest wartością przeciętną jak na uwarunkowania europejskie.

Tabela 5. Liczebność i pojemność bazy noclegowej w Belgii w 2008 roku

Rodzaj zakwaterowania	Ilość obiektów	Pojemność całkowita	Przeciętna pojemność obiektu
Hotele	2019	124 966	62
Pola namiotowe	520	103 846	200
Parkingi dla przyczep kempingowych	60	44 334	739
Obiekty zakwaterowania grupowego	952	94 855	100
Razem	3 551	368 000	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2008, www.toerismevlaanderen.be

²³ Toerisme in cijfers 2008, www.toerismevlaanderen.be

Tabela 6. Przeciętna cena pokoju hotelowego w 25 wybranych miastach w lipcu 2008 i lipcu 2009

**Price change in the top 25 destinations
July 2008 vs. July 2009**

City	07/2008 Ø Price £	07/2009 Ø Price £	Price difference
Paris	115	114	-1%
Rome	110	102	-7%
London	131	134	+2%
Berlin	75	75	0%
Barcelona	131	94	-28%
Florence	91	94	+3%
Brussels	106	86	-19%
Madrid	107	74	-31%
Milan	92	93	+1%
Venice	121	125	+3%
Vienna	100	96	-4%
Istanbul	87	85	-2%
Amsterdam	117	107	-9%
Athens	91	93	+2%
Lisabon	83	75	-10%
Sevilla	70	66	-6%
Stockholm	117	101	-14%
Granada	70	57	-23%
Geneva	152	167	+10%
Valencia	87	67	-23%
Turin	95	84	-12%
Lyon	83	84	+1%
Bologna	90	73	-19%
Oslo	130	111	-15%
Palermo	88	81	-8%

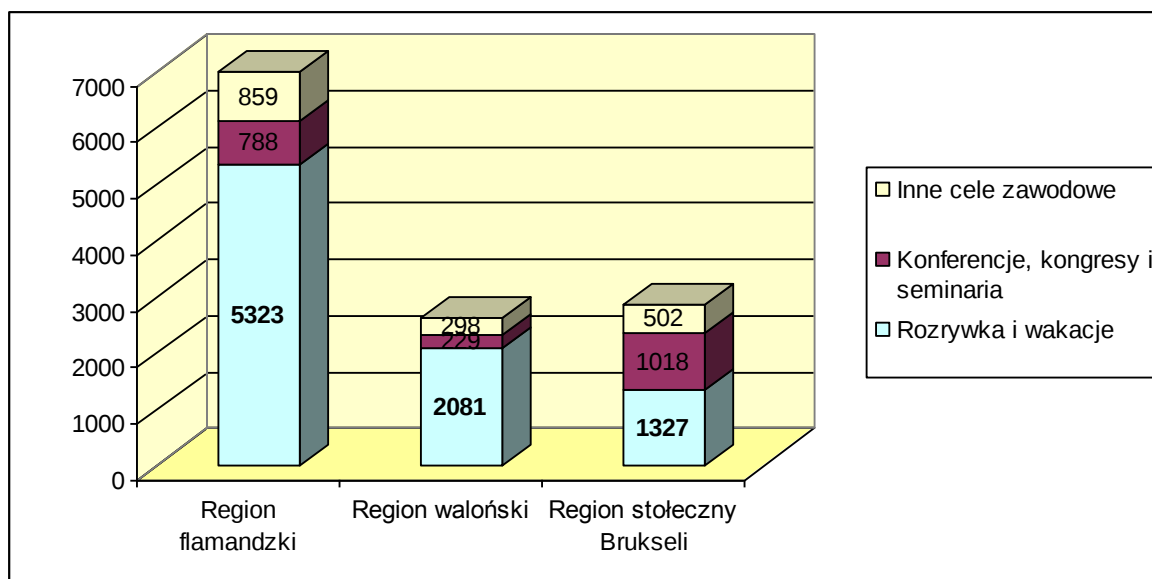
trivago.co.uk

thPI

Źródło: http://imgpe.trivago.com/contentimages/press/images/price_july08_july09.jpg

Średnia cena pokoju hotelowego w Brukseli spadła w 2009 roku o 19%, do 86 funtów brytyjskich. Mimo że, cena ta nie jest wysoka w porównaniu z innymi, czołowymi miastami świata, jest to relatywnie dużo jak na standardy światowe i jest z pewnością czynnikiem limitującym rozwój turystyki w Brukseli.

7. Motywy przyjazdów

Wykres 8. Liczba turystów według motywu przyjazdu w roku 2008 (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

Region flamandzki przyciąga turystów głównie w celach rekreacyjnych, ponad 5 mln turystów wypoczywało w tym regionie w 2008 roku, co stanowiło prawie 80% całości. Niewiele ponad 20% turystów miało za cel udział w konferencji lub inny cel związany z pracą. Podobne proporcje występują w Walonii. Natomiast ok. 60% turystów w Brukseli miało za cel udział w konferencji, kongresie lub miało inny cel związany z pracą, 40 % zaś przyjechało w celach wypoczynkowych i krajoznawczych.

8. Środki lokomocji

Większość turystów zagranicznych przybywających do Brukseli korzysta z linii lotniczych. Gwałtowny rozwój tanich linii lotniczych oraz moda na odwiedzanie stolic europejskich w ostatnich latach spowodował znaczne zwiększenie się liczby turystów przylatujących do Brukseli. Jako że większość turystów przybywa na jedynie na kilka nocy, zmniejszenie się kosztów podróży miało ogromny wpływ na zwiększenie się dostępności odwiedzenia takich miast jak Bruksela.

Główny port lotniczy Belgii - Bruksela – Zaventem obsłużył w ubiegłym roku 16,999,618 pasażerów, natomiast Bruksela – Charleoi, z którego korzystają tanie linie

lotnicze, obsłużył 3,937,187 pasażerów w roku 2009, w porównaniu do 773,431 w roku 2001.²⁴

Transport drogowy jest wykorzystywany przez turystów z sąsiednich krajów, takich jak Holandia, Francja i Niemcy. Bardzo często przyjeżdżają oni z przyczepami kempingowymi i spędzają w Belgii tylko kilka godzin lub jedną noc, przejeżdżając tranzytem.

Belgia mimo posiadania bardzo gęstej sieci kolejowej, jest coraz rzadziej wykorzystywana przez turystów. Wyjątkiem jest tu szybka linia TGV²⁵ łącząca Brukselę z Paryżem i Londynem, na której, mimo wysokich cen biletów, ruch regularnie wzrasta.²⁶

Dla osób lubiących aktywny wypoczynek, wygodnym środkiem transportu może być rower. Jest on dość szeroko wykorzystywany przez miejscową ludność, a liczne ścieżki rowerowe, szczególnie na północy kraju, powodują, że podczas lata możemy spotkać wielu turystów na rowerach.²⁷

ROZDZIAŁ III – RYNEK EMISJI TURYSTYCZNEJ

1. Charakterystyka turystyki wyjazdowej Belgów

Belgia jako zamożny kraj europejski odznacza się dużą aktywnością turystyczną. Podróże Belgów są dość długie, trwają przeciętnie 8-11 dni. Turyści belgijscy zazwyczaj nocują w hotelach 4 i 5-gwiazdkowych, bardzo często korzystają z systemu all inclusive. Bardzo często jeżdżą do miast o walorach historycznych i kulturowych. Turystyka agroturystyczna cieszy się dużym powodzeniem. Flamandowie bardzo często korzystają z przyczep kempingowych, śpiąc na kempingach. Belgowie wydają dużo pieniędzy podczas podróży, szczególnie na rozrywki. W ostatnich latach daje się zauważyć spadek zainteresowania turystyką zdrowotną w uzdrowiskach oraz obiektach SPA, wzrosło zaś zainteresowanie turystyką aktywną.²⁸

²⁴ www.eurocontrol.int

²⁵ Rodzaj francuskich elektrycznych pociągów pasażerskich, osiągających w regularnej eksploatacji prędkości do 320 km/h, źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/TGV> (data odczytu:01.06.2010)

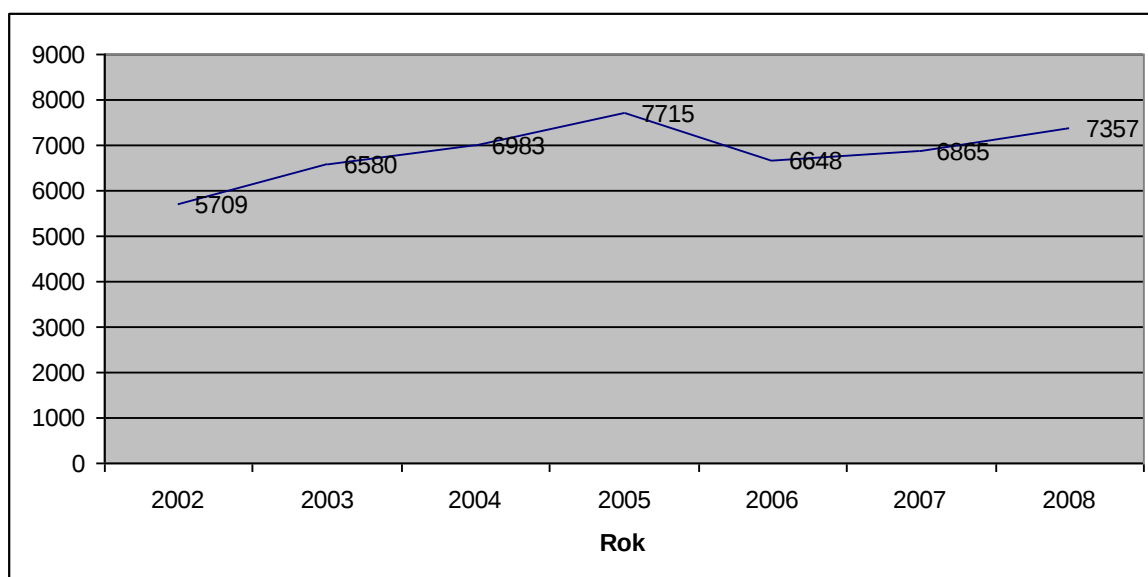
²⁶ <http://www.exploringmonkey.com/38/tourist-info-and-transportation-in-brussels-belgium/> (data odczytu:01.06.2010)

²⁷ <http://www.pure-adventures.com/tours/cycling-belgium.php> (data odczytu:01.06.2010)

²⁸ Marketingowa strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2008-2015, <http://www.pot.gov.pl/plany-i-sprawozdania-pot/marketingowa-strategia-polski-w-sektorze-turystyki-na-lata-2008-2015/>

2. Liczba wyjazdów zagranicznych Belgów i ich organizacja

Według Polskiej Organizacji Turystycznej, w 2007 roku, Belgowie odbyli 4 307 mln podróży zagranicznych oraz 8 626 mln podróży krajowych. Przeciętny Belg odbył więc 0,4 podróży zagranicznych oraz 0,8 podróży krajowych.

Wykres 9. Liczba wyjazdów zagranicznych Belgów w latach 2002 – 2008 (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

W latach 2002-2005 liczba wyjazdów turystycznych zwiększała się każdego roku. W 2005 Belgowie odbyli 7 mln 715 tys. wyjazdów zagranicznych. Po okresie spadku aż o ponad 1 mln wyjazdów w roku 2006 liczba wyjazdów na powrót zaczęła się zwiększać, do 7 mln 357 tys. w roku 2008. Prawdopodobnie było to związane z trudnościami gospodarczymi, które dotknęły Belgię wcześniej aniżeli większość krajów Europy, w roku 2006.

Tabela 7. Liczba wyjazdów turystycznych Belgów w podziale na długość wyjazdu w latach 2000, 2004-2006 (w tys.)

	Ogółem (krajowe i zagraniczne)			Krajowe			Zagraniczne		
	Ogółem	1-3 dni	Powyżej 4 dni	Ogółem	1-3 dni	Powyżej 4 dni	Ogółem	1-3 dni	Powyżej 4 dni
2000	9 256	2 882	6 374	2 794	1 652	1 142	6 462	1 230	5 232
2004	11 162	4 179	6 983	3 847	2 369	1 478	7 315	1 810	5 505
2005	11 929	4 214	7 715	3 762	2 213	1 549	8 167	2 001	6 166
2006	9 836	3 189	6 647	2 834	1 578	1 265	6 993	1 611	5 382

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Tourism statistics 2008*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

W 2006 roku Belgowie odbyli niespełna 7 mln wyjazdów zagranicznych oraz 2 mln 834 tys. wyjazdów krajowych. Jak widzimy Belgowie preferują wyjazd poza granice swojego kraju i to na dłużej niż 4 dni (70% wyjazdów zagranicznych). W 2006 roku można było zauważyć wyraźny spadek liczby wyjazdów z powodów gospodarczych Belgii.

3. Kierunki wyjazdów i długość pobytu

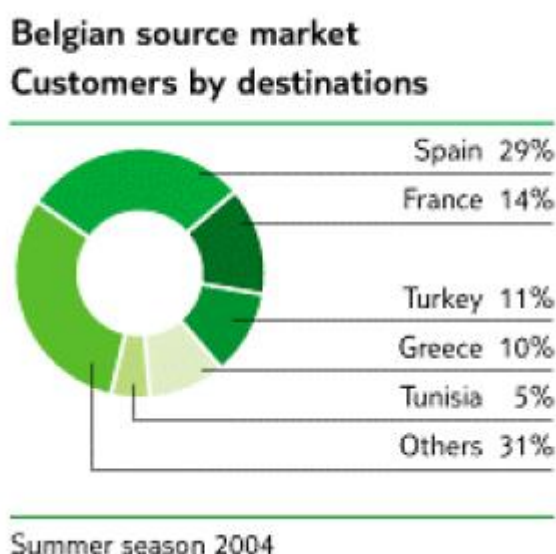
Tabela 8. Kierunki wyjazdów belgów według długości pobytu w latach 2004 – 2007

	2004	2005	2006	2007
Wyjazdy 1-3 dni				
Belgia	2.932.135	2.837.468	1.957.204	2.171.193
Francja	1.005.346	993.371	779.292	977.805
Holandia	429.795	408.031	364.474	331.205
Niemcy	284.189	413.445	255.440	343.210
Wielka Brytania	104.650	109.686	94.167	94.809
Wyjazdy powyżej 3 dni				
Francja	2.097.273	2.316.436	1.991.705	2.576.516
Belgia	2.111.766	2.032.839	1.587.126	1.602.856
Hiszpania	946.544	1.003.427	898.722	736.181
Włochy	537.129	599.374	534.319	529.999
Austria	288.552	324.597	276.500	347.137
Holandia	208.222	299.191	213.067	208.892
Turcja	330.807	406.347	238.613	299.401
Niemcy	240.762	296.253	255.180	344.958
Szwajcaria	183.170	219.339	155.546	171.954
Grecja	276.229	303.378	245.899	205.515

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

W wyjazdach do 3 dni Belgowie wybierają głównie swój kraj i państwa sąsiednie, natomiast w wyjazdach powyżej 4 dni Belgowie najczęściej odwiedzili Francję – ponad 2,5 mln wyjazdów w 2007 roku. Kolejną zagraniczną destylacją pod względem liczby wyjazdów była Hiszpania - ponad 700 tys. wyjazdów, która w ostatnich latach straciła na popularności (ponad 1 mln wyjazdów w 2005 roku).

Średnia liczba noclegów belgów podczas jednego wyjazdu wynosi 8. Podczas wyjazdu krajowego przeciętnie wyjazd trwa 4,9 dni, do Francji 8,4, Hiszpanii 11,3, natomiast do Ameryki Płn. aż 15,3 dni.²⁹

Wykres 10. Główne kierunki podróży turystów belgijskich w transporcie lotniczym w sezonie letnim 2004 roku.

Źródło: www.tui-group.com

W 2004 roku 29% belgów lecących samolotem na wyjazd zagraniczny poleciało do Hiszpanii, 14% do Francji, 11% do Turcji, 10% do Grecji i 5% do Tunezji.

²⁹ Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Tabela 9. Liczba turystów belgijskich według sposobu organizacji wycieczek trwających powyżej 3 dni w latach 2004-2008

	Rodzaj wyjazdu	2004	2005	2006	2007	2008
Bezpośrednia rezerwacja wraz z transportem i zakwaterowaniem	Krajowy	1 268 467	1 349 574	1 113 637	1 032 965	1 106 393
	Zagraniczny	3 072 253	3 564 731	3 139 284	3 378 582	3 614 146
Za pośrednictwem biur podróży i agentów	Krajowy	36 188	19 268	41 215	48 274	12 349
	Zagraniczny	2 138 269	2 299 816	1 955 703	1 973 551	2 131 596
Wycieczki pakietowe (package holiday)	Krajowy	2 449	7 547	2 032	10 281	561
	zagraniczny	1 447 405	1 673 577	1 446 809	1 530 758	1 749 490
Wyjazdy spontaniczne	Krajowy	173 462	180 554	110 565	124 435	146 563
	zagraniczny	294 125	301 348	287 133	306 735	346 307

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

W wyjazdach krajowych ok. 90% wyjazdów trwających powyżej 3 dni jest organizowanych samodzielnie, natomiast ok. 10% odbywa się bez wcześniejszej rezerwacji, podczas wyjazdów spontanicznych. W roku 2008 nastąpił ogromny spadek wycieczek pakietowych, jedynie 561 belgów skorzystało z tej formy organizacji wyjazdu w turystyce krajowej. Również usługi tour operatorów nie cieszą się popularnością, zaledwie 12 349 osób wyjechało z biurem podróży w roku 2008.

Natomiast w turystyce zagranicznej sytuacja jest odmienna. Nadal samodzielna organizacja wyjazdu jest najczęściej spotykana, jednakże jej udział z wynikiem 3,6 mln spada do poniżej 50% w całości rynku wyjazdów zagranicznych. Ponad 2 mln osób korzysta z biur podróży, natomiast wakacje pakietowe wybiera 1,7 mln turystów. Wyjazdy spontaniczne, podobnie jak w turystyce krajowej, wybierają nieliczni, w tym przypadku 346 tys osób.

4. Wydatki belgów na turystykę

Według Eurostatu w 2008 roku Belgowie wydali na turystykę 6 mld 273 mln euro, w tym 562 mln na turystykę krajową, co stanowi zaledwie ok. 9% wszystkich wydatków, natomiast 91% zostało wydane podczas wycieczek zagranicznych.

Tabela 10. Średnie wydatki turysty podczas wyjazdu 1-3 dni(na osobę w euro) w podziale na regiony

	Region flamandzki	Region stołeczny Brukseli	Walonia
Na wyjazd	160	197	172
Na jeden dzień	74	96	88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

Podczas krótkich wyjazdów, turyści wydają przeciętnie 176 euro na wyjazd i 91 euro na każdy dzień pobytu. Turyści wydają ok. 20% więcej każdego dnia w Brukseli niż w pozostałych regionach Belgii, jednakże ich pobytu są zazwyczaj krótsze w stolicy niż poza nią.

Tabela 11. Średnie wydatki turysty podczas wyjazdu powyżej 3 dni(na osobę w euro) w podziale na regiony

	Region flamandzki	Region stołeczny Brukseli	Walonia
Na wyjazd	548	711	624
Na jeden dzień	54	48	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Toerisme in cijfers 2009, www.teorismevlaanderen.be

Podczas wyjazdów trwających powyżej 3 dni, turyści wydają przeciętnie 578 euro na wyjazd i 52 euro na dzień. Może dziwić, że przeciętne wydatki za jeden dzień w Brukseli są niższe niż we Flandrii, a jest to spowodowane tym, że wycieczki długoterminowe do Brukseli są niezwykle rzadkie i mimo wyższych kosztów życia, turyści nie wydają wiele

na atrakcje turystyczne, natomiast we Flandrii turyści sporo wydają na rozrywkę i rekreację.

5. Środki lokomocji

Tabela 12. Liczba turystów przewiezionych przez poszczególne środki lokomocji w podróżach krajowych i zagranicznych podczas pobytów powyżej 3 dni w latach 2005-2008

	Rodzaj wyjazdu	2005	2006	2007	2008
Droga powietrzna	Krajowy	-	-	-	-
	Zagraniczny	2 340 666	2 247 354	2 072 837	2 464 254
Droga morska	Krajowy	-	-	-	-
	Zagraniczny	79 717	39 995	44 192	45 157
Kolej	Krajowy	153 683	100 915	67 869	112 721
	Zagraniczny	214 619	211 903	190 993	229 103
Autokary	Krajowy	56 185	26 887	41 963	99 253
	Zagraniczny	447 007	404 093	375 021	451 478
Transport prywatny i wypożyczone samochody	Krajowy	1 334 381	1 132 613	1 092 177	1 028 486
	Zagraniczny	3 080 296	2 471 064	2 970 738	2 872 051

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

W turystyce krajowej dominuje transport samochodowy prywatny, odpowiadający za ok. 80% wyjazdów, następnie znajdują się kolej i transport autokarowy – po ok.10% rynku. W turystyce zagranicznej głównym środkiem komunikacji jest samolot i transport prywatny, odpowiadający za transport odpowiednio 2,5 mln i 2,9 mln turystów. Autokary przewiozły niespełna 0,5 mln turystów podczas wycieczek zagranicznych, a kolej ponad 200 tys. Droga morską udało się 45 tys. turystów poza granice Belgii.

Znakomita infrastruktura drogowa zachęca do korzystania z prywatnych samochodów, natomiast słaba sieć połączeń autokarowych powoduje, że są one relatywnie rzadko wykorzystywane, w porównaniu do innych krajów, w transporcie turystów.

6. Profil turystów belgijskich

Choć flamandów i walonów wiele dzieli, łączy ich wesołe usposobienie, wysoki stan posiadania, upodobanie do podróży z przyczepami kempingowymi oraz dużą aktywność turystyczna. Ich zamożność pozwala im na wyprawy po całym świecie, jednak preferują

oni kraje ciepłe i europejskie. Udział kobiet i mężczyzn jest niemalże identyczny, co pokazuje że, w Belgii brak jest jakichkolwiek uprzedzeń co do kobiet.³⁰

W 2006 roku osoby w wieku 15-24 lata odpowiadały za 15% wyjazdów, w wieku 25-44 za 35%, w wieku 45-64 za 40% i emerycie powyżej 65 lat za 10%.³¹ Zadziwia że wbrew powszechnej opinii, emerycie generują zaledwie 10% ruchu turystycznego, natomiast aż 40% pochodzi od osób w wieku przedemerytalnym. Z pewnością w miarę starzenia się społeczeństwa, odsetek ten wśród emerytów, będzie szybko rósł. Zaskakuje również niewielki udział młodych ludzi w wyjazdach turystycznych. Belgowie mają relatywnie dużo urlopów, gdyż większość ruchu turystycznego generują osoby pracujące.

W 2006 roku najwyższą średnią wyjazdów na osobę zanotowali emeryci, minimalnie powyżej 2 wyjazdów w ciągu roku. Najmniej osoby w wieku 25-44 lata, 1,5 wyjazdów w ciągu roku.³²

RODZIAŁ IV – ZNACZENIE RYNKU TURYSTYCZNEGO DLA POLSKI

1. Charakterystyka przyjazdów turystów belgijskich do Polski

Choć Holandia, Francja, Hiszpania nadal pozostają najpopularniejszymi destynacjami turystycznymi belgów, jednakże od momentu kiedy Polska i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej dołączyły do Unii Europejskiej, nasz kraj jest coraz częściej wybierany przez belgów jako miejsce spędzenia wolnego czasu.

Belgia znalazła się na 9 miejscu w 2008 roku we wskaźniku użyteczności turystyki zagranicznej - WUTZ, określającym znaczenie rynku turystycznego danego kraju dla Polski.³³

Tabela 13. Liczba turystów zagranicznych przyjeżdżających do Polski w latach 2005-2008 (w tys.)

	2005	2006	2007	2008
Ogółem	64 606	65 115	66 207	59 935
Belgowie	71,9	91,4	115,2	110

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://intur.com.pl/warsztat2.htm#tur2008>

³⁰ Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

³¹ *Tourism statistics 2008*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

³² *Statistics in focus 69/2008*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

³³ Wskaźnik użyteczności turystyki zagranicznej jest opracowywany przez Polską Organizację turystyczną. Przy jego wyliczeniu bierze się pod uwagę takie dane jak wielkość wydatków turystów danego kraju w Polsce, ich liczbę oraz zmianę poziomu wydatków w czasie. Źródło: Wskaźnik użyteczności turystyki zagranicznej, <http://www.pot.gov.pl/dane-i-wiedza/badania-i-analizy/>

Belgia z liczbą turystów wynoszącą 110 tys. w roku 2008 znajduje się na 11 miejscu pod względem ilości turystów zagranicznych przyjeżdżających do Polski, będąc na poziomie krajów takich jak Hiszpania czy Portugalia. W 2008 roku, z powodu kryzysu gospodarczego, liczba turystów zagranicznych odwiedzających Polskę spadła o 10% i wyniosła niespełna 60 mln., w tym 110 tys. belgów co stanowiło ok. 0,2% wszystkich przyjazdów. Pokazuje to, że mimo wysokiego miejsca Belgii w WUTZ, turyści belgijscy stanowią bardzo niewielki odsetek turystów zagranicznych w Polsce. Duży wpływ ma na to wielkość samej Belgii co się wiąże z relatywnie niewielką ilością mieszkańców.

Średnia długość pobytu belgów w Polsce wynosi 4,6 nocy. Z turystów belgijskich odwiedzających nasz kraj w 2007 roku, dla 48% była to pierwsza wizyta w Polsce, dla 26% była to 2 lub 3 wizyta i dla kolejnych 26% była to przynajmniej 4 wizyta lub kolejna. Ogółem przeciętny turysta belgijski był w Polsce 3,7 razy, jednak wskaźnik ten jest zawyżony przez turystów będących w Polsce bardzo dużą ilość razy np 20, 30 i więcej. W 2007 roku 60% turystów belgijskich w Polsce stanowili mężczyźni. 5% stanowiły osoby uczące się, natomiast 95% osoby pracujące. 71% posiadało wykształcenie wyższe, a 19% a wykształcenie średnie. Odwiedzających z polskim pochodzeniem było 16%.³⁴

2. Cele przyjazdów i struktura wiekowa turystów belgijskich do Polski

Cele przyjazdów turystów belgijskich do Polski:

• Zwiedzanie i wypoczynek	36%
• Sprawy zawodowe i służbowe	35%
• Odwiedziny krewnych i znajomych	19%
• Tranzyt	6%
• Inne	4%

Struktura wiekowa turystów belgijskich w Polsce w 2007 roku wynosiła:

• do 24 lat	6%
• 25 - 34 lat	25%
• 35 - 44 lat	41%
• 45 - 54 lat	11%
• 55 lat i więcej	18%

³⁴ Strategia promocji turystyki na lata 2009 – 2015, <http://www.pot.gov.pl/dane-i-wiedza/badania-i-analizy/>

Tabela 14. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego w latach 2005-2008 (w tys.)

	2005	2006	2007	2008
Ogółem	4310	4313	4387	4046
Belgowie	59,2	57,7	60,5	57,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://intur.com.pl/warsztat2.htm#tur2008>

Pod względem ilości osób którzy skorzystali z obiektów zakwaterowania zbiorowego w roku 2008 belgowie byli na 18 miejscu wśród turystów zagranicznych. 57,6 tys. turystów belgijskich, a więc prawie 50% wszystkich turystów belgijskich skorzystało z obiektów zakwaterowania zbiorowego. Stanowili oni 1,5% wszystkich cudzoziemców którzy skorzystali z obiektów zakwaterowania zbiorowego w 2008 roku.

3. Wydatki turystów belgijskich w Polsce

Tabela 15. Wydatki turystów zagranicznych z wybranych krajów na jedną osobę w latach 2005-2008 (w USD)

	2005	2006	2007	2008
Średnia ważona³⁵	156	167	253	410
Austria	154	152	236	489
Belgia	162	222	402	572
Białoruś	92	59	135	367
Francja	169	205	394	623
Holandia	179	228	383	400
Niemcy	186	191	327	392
Wielka Brytania	190	249	346	645

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://intur.com.pl/>

Mimo spadku liczby turystów zagranicznych w Polsce o 2 mld w roku 2008 do 13 mld, przychody z turystyki³⁶ wzrosły o 0,7 mld USD do 5,5 mld USD. Wyraźnie to widać w

³⁵ Średnia ważona liczona dla turystów zagranicznych z wszystkich krajów, z których turyści przyjechali do Polski

³⁶ Bez uwzględnienia odwiedzających jednodniowych, źródło: <http://intur.com.pl/prognozy.htm>

wydatkach turystów zagranicznych, kiedy jeszcze w 2007 roku przeciętny turysta zostawiał w Polsce 253 USD, a w 2008 już 410 USD.

Przeciętny turysta belgijski zostawił w Polsce 402 USD w 2007 roku i 572 USD w 2008 roku, czyli odpowiednio o ok. 60% i 40% więcej niż przeciętny turysta zagraniczny. Jest to poziom podobny do innych zamożnych krajów zachodnioeuropejskich.

Tabela 16. Wydatki turystów zagranicznych z wybranych krajów na jedną osobę na jeden dzień w latach 2005-2008 (w USD)

	2005	2006	2007	2008
Średnia ważona³⁷	34	42	65	79
Austria	43	41	64	79
Belgia	29	52	72	90
Białoruś	32	18	37	97
Francja	28	45	66	100
Holandia	29	46	80	70
Niemcy	36	44	82	69
Wielka Brytania	32	49	61	77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://intur.com.pl/>

Przeciętny turysta belgijski zostawił podczas jednego dnia swego pobytu w Polsce w 2008 roku 90 USD, a więc o ok. 12% więcej aniżeli przeciętny turysta zagraniczny. Jest to jednak mniej aniżeli turysta z Francji, czy nawet Białorusi, jednakże w poprzednich latach, belgowie wydali znacznie więcej aniżeli Białorusini i porównywalnie jak turyści francuscy i inne narody zachodnioeuropejskie.

Średnie wpływy z rynku³⁸ w przeliczeniu na jednego belga, w 2007 roku wyniosły 489 USD, natomiast w latach 2005 - 2007 wynosiły przeciętnie 427 USD.³⁹

³⁷ Średnia ważona liczona dla turystów zagranicznych z wszystkich krajów, z których turyści przyjechali do Polski

³⁸ Obejmujące wydatki zarówno turystów, jak i osób przyjeżdżających do pracy, spędzających przynajmniej jedną noc w Polsce, a także wydatki ponoszone na zakupy w celu dalszej odsprzedaży

³⁹ Strategia promocji turystyki na lata 2009 – 2015, <http://www.pot.gov.pl/dane-i-wiedza/badania-i-analizy/>

4. Dostępność komunikacyjna

W 2008 roku Polska posiadała 48 regularnych połączeń lotniczych z Belgią, w tym 9 obsługiwanych przez przewoźników niskokosztowych, z dwóch belgijskich lotnisk: Bruksela – Zaventem oraz Charleroi, z którego korzystają przewoźnicy niskokosztowi tacy jak Ryanair. Miasta mające bezpośrednie połączenia z wyżej wymienionymi lotniskami to Warszawa, Kraków, Katowice oraz Wrocław.

Brak jest bezpośrednich połączeń kolejowych do Belgii.

5. Charakterystyka popytu turystycznego belgów

Główne miejsca przyciągające turystów belgijskich to Kraków, Warszawa oraz Dolny Śląsk. Belgowie preferują hotele cztero- i pięciogwiazdkowe. 86% belgów spontanicznie kojarzy Kraków, 41% Gdańsk, 36% Warszawę, a 23% Tatry i Zakopane. Celami strategicznymi Polskiej Organizacji Turystycznej na rynku belgijskim jest prezentowanie potencjału dla turystyki biznesowej i aktywnej oraz budowanie wizerunku miast. Główne kanały dystrybucji to B2B⁴⁰ oraz B2C⁴¹. Cele te powinny być realizowane w większości poprzez sprawne działania z zakresu Public Relations, e-marketingu oraz podróży studyjnych. Grupy docelowe to młodzież, osoby powyżej 35 lat, organizatorzy turystyki biznesowej oraz młoda Polonia. Priorytetowe produkty to krótkie pobyty w miastach, objazdy, góry oraz turystyki biznesowa (MICE). Główny rynek emisyjny Belgii w odniesieniu do Polski to Bruksela.⁴²

ZAKOŃCZENIE

Belgia stanowi znakomity przykład małego kraju dużych możliwości. Mimo wewnętrznego rozdarcia między dwoma narodami, belgowie byli w stanie stworzyć sprawnie funkcjonujące, zamożne państwo. Centralna lokalizacja w Europie oraz

⁴⁰ Business-to-Business (B2B), najkrócej mówiąc, to ogół relacji między firmą a partnerami, pośrednikami, dostawcami, dystrybutorami oraz punktami sprzedaży i świadczenia usług. Źródło: pl.wikipedia.org/wiki/B2B

⁴¹ B2C: (ang. business to consumer) jest to platforma (witryna biznesowa) stworzona przez firmy (detalistów, producentów) dla klientów indywidualnych. Źródło: <http://sloownik.cneb.pl/definicja/B2C.html>

⁴² Źródło: Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2008-2015, <http://www.pot.gov.pl/plany-i-sprawozdania-pot/marketingowa-strategia-polski-w-sektorze-turystyki-na-lata-2008-2015/>

znakomita infrastruktura drogowa i kolejowa, a także duże urozmaicenie geograficzne Belgii, stwarzają ogromne możliwości do podróżowania. I trzeba powiedzieć, że Belgowie bardzo ochoczo korzystają z dobrodziejstw turystyki. Mimo, ogromnych pieniędzy jakie zostawiają turyści zagraniczni w Belgii, bilans turystyczny od lat jest ujemny.

Wielokulturowość Belgii sprawia że, jest to kraj o niezwykle bogatych tradycjach i obyczajach, niezmiennie kultywowanych od setek lat. Są one też atrakcyjnym walorem turystycznym. Belgia jest niekwestionowaną ojczyzną wielu słynnych artystów, wiele wielkich wydarzeń kulturowych ma miejsce właśnie w Belgii. Znane „miasta-muzea” takie jak Bruksela, Antwerpia czy pochodzące z VI w. p.n.e. Tournai od lat przyciągają rzesze turystów. Belgia jest też królestwem piwa i czekolady.

Belgia posiada szereg miejsc wywołujących ogromne emocje wśród turystów. Piaszczyste plaże słynnych kurortów nadmorskich, takich jak Spa, kosmopolityczna Bruksela, urokliwe miasteczka z bogatą historią, masyw Ardenów pełen nieskażonej przyrody, a także unikatowe ślady przeszłości takie jak zamki i twierdze powodują że, każdy kto odwiedzi te miejsca, z pewnością nie będzie zawiedziony.

Ojczyzna flamandów i walonów jest też coraz ważniejszym rynkiem dla Polski. Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz zniesienie granic spowodowało zwiększone zainteresowanie naszym krajem. Również proces bogacenia się naszego społeczeństwa, rozwój tanich linii lotniczych, otwarcie belgijskiego rynku pracy oraz stały wzrost zainteresowań turystycznych naszego społeczeństwa wskazuje że, Belgia będzie odgrywać coraz większą rolę w turystyce polaków.

BIBLIOGRAFIA

Pozycje książkowe

1. *Leksykon PWN*, PWN, Warszawa 2004
2. R. Mydel, J. Groch, *Przeglądowy Atlas Świata – Europa cz.2*, Fogra, Kraków 2000
3. Z. Kruczek, *Europa, geografia turystyczna*, Proksenia, Kraków 2008
4. J. Warszyńska, *Geografia turystyczna świata cz.1*, PWN, Warszawa 2000
5. B. Kruk, E. Modrzejewska, *Najpiękniejsze miejsca Europy*, Świat książki, Warszawa 2003
6. *Bruksela, Brugia, Gandawa i Antwerpia*, Wiedza i Życie, Warszawa 2006

Raporty

1. Tourism Highlights 2009 Edition
2. Teorisme in cijfers 2008
3. Strategia promocji turystyki na lata 2009-2015
4. Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2008-2015

Strony internetowe:

1. <http://www.encyklopedia.pwn.pl/>
2. <http://www.wiadomosci24.pl/>
3. <http://www.state.gov>
4. <http://pl.wikipedia.org/>
5. <http://www.nationsonline.org>
6. <http://www.indexmundi.com/>
7. <http://www.planetware.com>
8. <http://www.belgium.org>
9. <http://www.teorismevlaanderen.be>
10. <http://www.exploringmonkey.com>
11. <http://www.pure-adventures.com>
12. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
13. <http://www.pot.gov.pl>
14. <http://www.intur.com.pl>
15. <http://slownik.cneb.pl>

SPIS FOTOGRAFII

Fotografia 1. Katedra św. Rumbolda w Mechelen (znajduje się na liście UNESCO)

Fotografia 2. Ratusz na Grand Place w Brukseli

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Mapa Belgii

Rysunek 2. Podział administracyjny Belgii

Rysunek 3. Podział językowy w Belgii

SPIS TABEL

Tabela 1. Belgia – podstawowe informacje

Tabela 2. Turyści w Belgii według kraju pochodzenia w latach 2004-2008 (w tys.)

Tabela 3. Udzielone noclegi – podział według regionów w latach 2004-2008

Tabela 4. Udzielone noclegi – podział według obiektu zakwaterowania w latach 2004 - 2008

Tabela 5. Liczebność i pojemność bazy noclegowej w Belgii w 2008 roku

Tabela 6. Przeciętna cena pokoju hotelowego w 25 wybranych miastach w lipcu 2008 i lipcu 2009

Tabela 7. Liczba wyjazdów turystycznych Belgów w podziale na długość wyjazdu w latach 2000, 2004-2006 (w tys.)

Tabela 8. Kierunki wyjazdów belgów według długości pobytu w latach 2004 – 2007

Tabela 9. Liczba turystów belgijskich według sposobu organizacji wycieczek trwających powyżej 3 dni w latach 2004-2008

Tabela 10. Średnie wydatki turysty podczas wyjazdu 1-3 dni(na osobę w euro) w podziale na regiony

Tabela 11. Średnie wydatki turysty podczas wyjazdu powyżej 3 dni(na osobę w euro) w podziale na regiony

Tabela 12. Liczba turystów przewiezionych przez poszczególne środki lokomocji w podróżach krajowych i zagranicznych podczas pobytów powyżej 3 dni w latach 2005-2008

Tabela 13. Liczba turystów zagranicznych przyjeżdżających do Polski w latach 2005-2008 (w tys.)

Tabela 14. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów zakwaterowania zbiorowego w latach 2005-2008 (w tys.)

Tabela 15. Wydatki turystów zagranicznych z wybranych krajów na jedną osobę w latach 2005-2008 (w USD)

Tabela 16. Wydatki turystów zagranicznych z wybranych krajów na jedną osobę na jeden dzień w latach 2005-2008 (w USD)

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Przyjazdy turystów zagranicznych do poszczególnych regionów wg UNWTO

Wykres 2. Liczba turystów krajowych i zagranicznych w Belgii (w tys.)

Wykres 3. Liczba turystów w podziale na regiony

Wykres 4. Całkowity przychód z turystyki(w mln dolarów amerykańskich) Belgii

Wykres 5. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku do regionu flamandzkiego w 2008 roku (w tys.)

Wykres 6. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku do regionu walońskiego w 2008 roku (w tys.)

Wykres 7. Rozkład przyjazdów turystów w ciągu roku do regionu stołecznego Brukseli w 2008 roku (w tys.)

Wykres 8. Liczba turystów według motywu przyjazdu w roku 2008 (w tys.)

Wykres 9. Liczba wyjazdów zagranicznych Belgów w latach 2002 – 2008 (w tys.)

Wykres 10. Główne kierunki podróży turystów belgijskich w transporcie lotniczym w sezonie letnim 2004 roku.

Wyrażam zgodę na opublikowanie wykonanego przeze mnie projektu na stronie AWF Kraków. Oświadczam że, został on wykonany zgodnie z obowiązującymi zasadami i nie narusza niczyich praw autorskich.